

3445

ג.ו.

מדינת ישראל

הכנסת

פרוטוקול מס' 47/ד

טישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ד',
י"ח בסיון, תשט"ו - 8.6.55
בשעה 9.00

נכחין:

- חברי הוועדה: ש. פרסיץ - היו"ר
- ס. ארם
- ש. כפרית
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- א. כלפון
- ד. צברי

מוזמנים:

- ד"ר אבידור - המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות
- ד"ר רט - מנהל המדור להשתלמות במשרד החינוך
- גב' סטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך

נעדרין:

- ס. אונא
- א. ברטן
- ז. בן-יעקב
- ש. ברידי
- ק. כהנא
- ב. כצנלסון
- י. ש. דוזנברג
- א. רוזיאל-נאור

סדר-היום:

- א. סקירה על פעולות המדור להשתלמות;
- ב. סקירה על פעולות המחלקה לתרבות תורנית.

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. פרסיץ:

א. סקירה על פעולות המדור להשתלמות

ד"ר רט:

מטתו של המדור להקנות השכלה לעם והשתלמות
למבוגרים, משכילים ומשכילים לטחאה, יודעי עברית,

בשעות הערב.

ואלה הם מוסדות ההוראה של המדור:

א. הטכונים להשתלמות ולשיפור הלשון בתל-אביב, ירושלים וח'פה. הסכון להשתלמות סהרה אוניברסיטה עמ'ית. בסכון בלמדים 25 עד 37 מקצועות לימודיים ברמה אוניברסיטאית ומשתתפים בו בכל שלוש הערים אלפי שומעים, מהם רובם ככולם בעלי השכלה תיכונית, 10% ומעלה בעלי השכלה גבוהה ורק 8% - 6% בעלי השכלה אוטודידקטיבת או עמ'ית. בין הלומדים בעלי מקצועות שונים - 34 מקצועות במספר.

בסך הכל לומדים בכל הקורסים בשני הסמסטרים - בחורף ובקיץ - בשלוש הערים כ-6,000 איש ואשה. 87 המרצים הם בחלקם מורי האוניברסיטה.

בכל סכון שבעה מדורים: 1. לשיפור הלשון - דקדוק, חייושי הלשון, תיקוני שגיאות וטעויות, תורת החיבור, ניסוח ומגוון, תורת הסגנון ותולדותיו, מלאכת התרגום, ארטיסט הקרא, תולדות הלשון העברית, עברית כשפת נואם; 2. ללימודי היהדות - תנ"ך, פרשנות המקרא, תלמוד, אגדה, ספרות עברית חדשה, פילוסופיה יהודית, תולדות ישראל בימי קדם, בתקופת הבית השני, בזמן החדש, ידיעת הארץ; 3. למדעי הרוח הכלליים - תורת הספרות, תולדות הספרות הכללית, היסטוריה כללית עתיקה, ימי הביניים, היסטוריה חדשה, פילוסופיה כללית, ארכיאולוגיה, פטיכולוגיה כללית, הפטיכולוגיה של הילד; 4. לאמנות + מוסיקה קלסית (עם הדגמות), דמויות בתולדות המוסיקה, תורת המוסיקה וטולפאג', תולדות

ד"ר רט:

האיור והפיסול (בלויית פנס-קסט), תולדות התיאטרון; 5. לטועי החברה - כלכלה מדינית, סוציולוגיה כללית, סוציולוגיה של העם היהודי, תורת המדינה והתזוזרות, סינהל ציבורי, סדרי המשפט בישראל, מדיניות, כלומר בעיות יסוד במדיניות העולמית והישראלית; לשורף הכא הזמנו כבר סרפס לטשפט בינלאומי.

6. למדעי הטבע ומתימטיקה - פיסיקה, כימיה, ביולוגיה כללית, בוטניקה, זואולוגיה, מתימטיקה תיכונית וגבוהה (אלה הם שני קורסים). 7. שפות לועזיות - אנגלית וצרפתית.

מחלומי הלומדים אנו מכסים 90% של ההוצאות בתל-אביב; 60% - בירושלים; 70% - בחיפה. בשתתפת העיריה במחצית הגרעון.

ב. לבית-הספר הגובה לפועלים בתל-אביב, אשר בו לומדים כ-500 איש ואשה ב-14 קורסים, וכן לבית-הספר הגבוה למדעי החברה של המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים אנו שותפים בתכנון, בפיקוח ובמימון.

ובמושב

ג. סמינריונים להשתלמות בערי השדה/בשיתוף עם הרשויות המקומיות: בנתניה, בחדרה, בפתח-תקוה, בכפר סבא, בהרצליה, בראשון-לציון, ברמתיים, בחולון, ברעננה, בלוד, בפרדס-חנה. אנו מקיימים סמינריונים בהם נלמדים רק 3 עד 5 מקצועות; ישנם 18 קורסים כאלה בהם לומדים 660 מבוגרים מפי 18 מרצים. הלומדים משלמים שכר-לימוד ואת הגרעון מכסים אנו והרשויות המקומיות, חלק כחלק.

ד. אנו מקיימים סמינריונים למדריכים בידיעת הארץ, בתל-אביב ובירושלים, עם פנימיה, בשיתוף עם המרכז לתרבות של ההסתדרות והמרכז להשכלה לעם של האוניברסיטה. 40 - 30 מדריכים מכל פנות הארץ משתתפים בכל סמינריון אשר נמשך 30 יום - לפני שנה רק 20 יום - ולומדים בו מן הנוקר עד הערב מפי המומחים המעולים במקצוע זה. בערכים גם טיולים וסיורים.

ה. בדצמבר 1953 נפתח בשיתוף עם המרכז לתרבות של ההסתדרות ושל האוניברסיטה מכון לידיעת הארץ ע"ש אבשלום. זהו קורס לימודים גבוה תלת-שנתי. התכנית והדו"ח על השנה הראשונה של המכון מונחת לפני הוועדה.

ו. בשיתוף עם המרכז לתרבות אנו מקיימים בתל-אביב סמינריונים למדריכים בחוגים לתנ"ך, עם פנימיה, בו משתתפים כמה עשרות מדריכים השומעים בשמן שבועיים תורה מפי מומחים אוניברסיטאים ומרצים מעולים אחרים.

ז. אנו עורכים בשיתוף עם החברה לחקר התנ"ך שבוע התנ"ך וכינוסים אזוריים עם ימי עיון בארבעים מקומות בכל הארץ.

ח. לעורר קיץ אוניברסיטאים מתקיימים בחיפה, נתניה, חדרה, פרדס-חנה, הדר-רמתיים, רמת-השרון, חולון, אגן-יהודה, רחובות, כפר-סבא, הרצליה, רעננה, פתח-תקוה, רמת-גן וגבעתיים. הקורסים מתחילים ב-8 ליולי. המרצים, שהם מרצים ופרופסורים מהאוניברסיטה, בוחנים במשך שבוע אחד 12 הרצאות על נושא מדעי מסוים. אנחנו מאכנסים את המרצים באכסניות טובות וגם משלמים להם סכום סטויים, כך שבמשך שעות היום נהנה המרצה מהנופש ובערב מרצה.

בחיפה נמשכו הקורסים בקיץ תשי"ד 8 שבועות, במקומות אחרים - במשך 6 - 2 שבועות. במסך הכל שמעו 7000 איש ואשה 188 הרצאות, כל אחת בת שתי שעות, מפי 33 מרצים. הלומדים משלמים שכר-לימוד ואת הגרעון מכסים אנו והרשויות המקומיות, חלק כחלק.

ט. ימי עיון ושבתות לימוד בהתישבות העובדת מתקיימים על-ידינו בשיתוף עם המרכז להשכלה לעם של האוניברסיטה והמרכז לתרבות של ההסתדרות העובדים. כל פעולה היא בת 4 - 3 הרצאות עם תרגילים סמינריוניים. הנושאים בימי עיון אלה הם: ספרות עברית עתיקה, ספרות עברית

ד"ר רט:

חדשה, ספרות כללית, היסטוריה, גיאוגרפיה כללית וידיעת הארץ, תולדות
הישוב ובעיות המדינה, פילוסופיה כללית ויהודית, אמנות, טוסיקה, תיאטרון,
פולקלור, פסיכולוגיה וחינוך, מדעי החברה, ויותר מכולם מדעי הטבע והחקלאות.

לשם הרחבת הפעולה בכל הישובים וביחוד בצפון
ורצנגב אנו מתכננים עכשיו יחד עם המרכז להשכלה לעם של האוניברסיטה ועם
מרכז התרבות של ההסתדרות תכנית, על-פי הצעה שהגשתי לפני ימים מספר
למנהל משרד החינוך והתרבות. אם תכנית זו תוגשם נוכל להכפיל פי
כמה את הפעולה בהתישבות העובדת.

ז. השתלמות תיכונית.

אם פעולתנו מכוונת בעיקר להשתלמות ברמה גבוהה
כתריס מפני התפתחות הלבנטיות בשכבות המשכילים והמשכילים למחצה, הרי
בכל זאת חדרנו גם לשכבה הנמוכה והבינונית מבחינה אינטלקטואלית. בשיתוף
עם הרשויות המקומיות יסדנו בתי-ספר ערב תיכוניים למבוגרים בהם משתלמים
מבוגרים - שסיימו בית-ספר ייחודי או כיתה אחת של בית-ספר תיכוני - בסגרת
השכלה תיכונית, לאו דווקא לשם הכנה לבחינות הבגרות. בתי-ספר ערב קיימים:
בנתניה, בחולון, בפרדס-חנה, בהרצליה ובכפר-סבא. בתי-ספר אלה עומדים
תחת פקוחנו ואנו משתתפים במחצית הגרעון שלהם. בחמשת בתי-הספר התיכוניים
הנ"ל לומדים 152 מבוגרים ב-7 כיתות, ושומעים הרצאות מפי 24 מורים,
12 - 10 שעות בשבוע לכל כיתה.

ח. בשיתוף עם המרכז להשכלה לעם של האוניברסיטה
ועם מרכז התרבות של ההסתדרות יסדנו קרן למפעלי ספרות לעם. הספר הראשון
שהוצגנו בעזרת מוסד ביאליק הוא "כלל ישראל" - פרקים בסוציולוגיה של העם
היהודי בעריכת הפרופ' דינור, ד"ר אריה טרסקובר ויעקב לטאיינסקי. נספר
גם לדפוס ספרו של ד"ר אייזנשטאט: ספר המקורות בסוציולוגיה כללית ומבוא
לסוציולוגיה כללית.

בבכנה נמצאים הספרים הבאים: פרופ' ב. שפירא -
מבוא לביוולוגיה כללית; ד"ר א. אורבין - תפיסת החיים של חכמי התלמוד;
ד"ר ס. זיו - מבוא להיסטוריה כללית; ד"ר וירשובסקי - פרקי מבוא לתרבות
קלאסית; פרופ' בקי - אוצרות הטבע וקיום האנושות; ד"ר י. ליבוביץ -
פסיכופיסיולוגיה; ד"ר ברייטן - הפובליציסטיקה העברית בתקופת ההשכלה.

משרד החינוך משתתף ב-3000 לירות לשנה בקרן זו.
בועד המנהל של הקרן משתתפים הרקטור וכמה פרופיסורים ובאי-כוח הסדור
להשתלמות, המרכז להשכלה לעם של האוניברסיטה והמרכז לתרבות של ההסתדרות.

כל הפעולות הנ"ל עולות בטו"ח הכל 140,000 לירות
לשנה. המוצר הקציב למדרר להשתלמות לינת התקציב הנוטפת טו"ח 20,000 לירות,
שהוא למעשה סכום סמלי. 120,000 לירות הנותרים מתכסיים משתלומי הלומדים,
מהקצבות של רשויות מקומיות ושל ההסתדרות העובדים. משמע, כי על כל הלירה
המוקצבת לנו על-ידי הכנסת, אני מפעיל עוד 6 לירות.

אני מתכבד להגיש לוועדה חומר בכתב כדלקמן:
א. תכנית הלימודים של המכונים להשתלמות. ב. סטאטיסטיקה של המכונים
להשתלמות לשנת תש"ו, סטסטר החורף. ג. דו"ח ספורט על שעורי קיץ אוניברסיטאי
בשנת תשי"ד. ד. דו"ח ותכניות של המכון לידיעת הארץ והמסיבירון לידיעת
הארץ.

אין אני יכול לסיים את דברי מבלי לציין כי
מצב המכון להשתלמות בתל-אביב - שהוא חיי הנושא את עצמו, מפני שאין שם כל
גרעון או לכל היותר ישנו גרעון של 10% - 5% - הוא ללא נשוא בגלל חוסר
בית מתאים. ההוצאות בתל-אביב מתקיימות בחסימה מקומות שונים בעיר, מרוחקים
זה מזה, ובתנאים קשים כי אין לנו מעבדות מסלנו, אין לנו לשכת מנהלה
במקומות והפיצול - גורם הפרעות טכניות ומינהליות וכן סבל רב למנהל המכון
ולשומעים, ומף מביא להוצאות ניכרות בשכר-דירה.
עיריית תל-אביב מוכנה לתרום מגדש אשר עליו
ייבנה בית בשביל המכון, אמילו בקרבת הקריה, אם ימצא הכסף לבניית הבית.
משרד החינוך ומשרד המוצר יכולים לעזור בזה על-ידי מתן הלוואה מתקציב המיתון

ד"ר רט:

אני מטפל בזה כבר שנתיים, אך ללא כל תוצאות. שר החינוך והתרבות אמר לי שאין הוא יכול לקחת לטירה זו כסף מתקציב הפיתוח כל עוד לומדים בבתי-הספר היסודיים בשתי משפרות. אולם לבנין בתי-ספר חדשים דרושים טיליוני לירות לשנה ואילו לגבי סדור להשתלמות מדובר על הלואה חד-פעמית של 100,000 לירות. אפילו אם נקבל הלואה של 60,000 או 50,000 לירות נמצא את שאר הכסף בצורת תרומות. אך ללא יסוד כלשהו, ללא קרן מסוימת. אי-אפשר להתחיל בעבודה. אינני מבזים בחוסרת המצב, אולם - כפי שאמרת גם בחגיגת סיום הלימודים בבית-הספר הגבוה לפעילים - הקורסים של הסכון בתל-אביב נמצאים בטכנת ביטול, מפני שאי-אפשר עוד להמשיך במצב הנוכחי. לא אוכל להתעכב כאן על פרטים ולתאר כיצד מתקיימים הקורסים של הסכון בבית-הספר "בלפור", אשר בו ישנו גם בית-ספר לנוער עובד וכיתות ללימוד עברית מטעם המחלקה להנחלת הלשון. המרצים בקורסים מוכרחים לצאת מדי פעם בפעם מהכיתה ולבקש שקט, ואחר-כך באים אלינו ושוענים כי אין הם יכולים להמשיך בעבודה בצורה כזאת.

אני מקווה כי הכנסת הזאת או אולי הכנסת הבאה תבין את מצבנו ואני מניח כי חברי הוועדה רובם ככולם ישימו את לבם לבעיה זו ויעזרו בפתרונה.

בחגיגה בנתה העירייה לפני שנתיים בית גדול וגאה שכולו מוקדש לסכון ולהשכלה לעם, זהו בית מודשטיין.

בירושלים מתקיימים קורסים בניסנוסיה "רחביה" ובטרה-סנטה, ואין שם הפרעות. אולם בתל-אביב, כאמור, במינים עד נפש.

היו ר. ש. פרטיץ: האם הסכון מוכרח להיות במרכז תל-אביב?

ד"ר רט: לא במרכז סמט, אך גם לא מחוץ לעיר, מפני שהאנשים צריכים להגיע להוצאות מהעבודה.

ברצוני לומר עוד כי אני מודה על ההזדמנות שניתנה לי להשמיע כאן את דברי. במשך שלוש השנים האחרונות עקבתי אחרי הדיונים על תקציב החינוך בכנסת ולתסהובי לא שמעתי מפי משהו, מפי שר או חבר-כנסת, אף מלה אחת על הסדור להשתלמות ועל פעולותיו, כאילו דבר זה לא היה קיים. יתכן שזו אשמת, כי במשך 7 שנות קיום הסדור ובמשך 13 שנה לקיום הסמינרים לשיפור הלשון לא ערכת אף פעם פתיחה חגיגית או סיור חגיגי ואף לא הופעתי ברדיו. יתכן כי השתיקה הזאת והחניעות היא שגרמה לאי-הזכרת פעולותיו של הסדור, אולם אני סבור כי בכון יותר שהפעלים ידברו בעדם.

על כן אני שמח שניתנה לי לאחד שלוש שנים, ההזדמנות להשמיע את דברי, ואני סוכן לענות על כל השאלות שישאלו אותי.

היו ר. ש. פרטיץ: ברצוני רק להזכיר לד"ר רט כי לפני שלוש שנים ביקשנו אותו לטסור סקירה על עבודתו החשובה.

פעולת התרבות נפלה, לצערי, קרבן לראווגניזציה מסוימת במשרד החינוך וכך קרה שפעולה זו לא יכלה להתפתח בתנאים פחות או יותר נורמליים.

מבלי להכנס להוצאות החשובה של ד"ר רט ומבלי לקבוע פרטים, אני רק חפצה לומר שאם הדאגה בתונה כרגע להלוואה שעיריית תל-אביב צריכה לקבל מתקציב הפיתוח לבניית בנין לסכון, והיא אף מוכנה לקבל אותה, הריני חושבת שלא יקשה עלינו להמליץ בפני האוצר כי יעמיד סכומים מסוימים לפעולה זו. אני רואה כי הטלצתנו בענין המופרה בכל זאת עזרה במשהו, כי מוכנים לתת עתה 100,000 לירות להקמת בנין מיוחד. על כן אני חושבת שאם גם במקרה של בנין לסדור המדובר הוא ב-100,000 לירות אשר אפשר יהיה לחלקם לשנתיים, תוכל הוועדה לתת את הטלצתה.

ש. כפרייט: מה גורל הבית שהעירייה בונה בשביל התזמורת?

ד"ר אבידור: לתזמורת יש זכות עדיפות בבנין זה ל-3 ערבים בשבוע. נוסף על האולם הגדול נמצא בהיכל התרבות גם אולם קטן יותר ל-300 איש ולא הוחלט עדיין כיצד הוא ינוצל. אולם זה מתאים להופעות אמנים ולתזמורת קאמרית קטנה. בכל אופן עיריית

א.ו.

ד"ר אבידור:

תל-אביב תקבע מי ישתמש באולם זה. אך נקבע כבר עתה כי אין בהיכל התרבות במה לאופרה.

ד"ר רט:

לפני שלוש שנים החליטה עיריית תל-אביב להקים בית-סופרים סמוך לקריה, ולהקציב אגף בבנין זה לטדור להשתלמות. היה כבר הסכם על כך כמעט בכתב, אולם ברגע האחרון טמטם התערב בדבר אשר ברש ז"ל והודיע לטר דוקח כי לא יתכן שבבית-הסופרים יהיה בית-ספר. בית-הסופרים לא הוקם עד היום. אם יוקם בנין לטדור להשתלמות אפשר יהיה למלאו תוכן מן הנוסד עד הלילה, מפני שכיום, אם רוצים לקיים איזו שהיא פעולה בשעות אחר-הצהרים, אין מקום לכך כי כל בתי-הספר תפוסים עדיין באותה השעה.

ש. כפריה:

כפי שאני שומעת הבעיה העיקרית היא הקמת בנין מתאים. (ד"ר רט: רק בתל-אביב) האם מחוץ לבנין ישנה דרישה נוספת איזוה שהיא אשר לא באה על סיפוקה? האם הכי תות טאוכלסות ואין לקבל תלמידים נוספים? מי הם התלמידים - עולים חדשים? מה גילם? האם רוב הלומדים הם גברים או נשים?

האם קיימים סמינדריונים קבועים מדי שנה בשנה, או שאין לפעולה זו תאריך קבוע? אני יודעת כי בהתישבות העובדת נוהגים לקיים סדרת הרצאות שאין להן מועד קבוע. האם בערים ובטושבים יש לפעולה זו רציפות?

האם נוצר קשר עם התלמידים? האם נהוג כי הקהל יתפזר לאחר ההרצאה או שמקיימים גם שיחות, משפטים ציבוריים וישנה עבודה עצמית של התלמידים? כיצד נוצר שם ההווי החברתי? מהי טידת השפעתה של ההשכלה על שכבות אנשים שונות?

אני רואה כי ההוצאות לפעולות השונות הן מעטות וכי אין רמטט גרעון. על כן לא צריך להעלות את שכר הלימוד, מפני שהסדור כמעט וטקיים את עצמו.

א. כלפון:

האם סדור ההשתלמות או משרד החינוך חושבים להרחיב את רשת בתי-הספר התיכוניים למבוגרים שהם מקיימים בשיתוף-פעולה עם הרשויות המקומיות במקומות שונים בארץ גם לנקודות ישוב נוספות, במידה שהרשויות המקומיות יביעו נכונותן להשתתף במחצית הגרעון?

כמה שנים נמשך בבתי-ספר אלה הקורס של 12 או 14 שעות לימוד לשבוע?

מהו שכר-הלימוד המשתלם בבתי-ספר אלה והאם תלמידים מחוטרי אמצעים משוחררים מתשלום?

י. טטילבסקי:

המכון בתל-אביב עושה רושם חיובי מאוד, הן מבחינת מבצית ליטודים והן מבחינת טידת ההשתתפות. אולם השאלה העיקרית היא אחרת, ואני יודע כי זו שאלה קשה לפתרון. ברצוני לדעת כיצד אפשר להמשיך ולקיים שעורים שיגורתיים, לא-בודדים, לא טטאוריים, במקומות ישוב רחוקים ופזורים. ישנם טושבים אשר נמצאים בהם בוגרי בתי-ספר תיכוניים או בוגרי בתי-ספר גבוהים ואנשים אלה מגיעים לידי הכרה שאם ברצונם ללמוד ולהשתלם חייבים הם לעזוב את המושב. מה לעשות כדי שהפעולה של הסדור להשתלמות תגיע גם למקומות כאלה, ולא בצורת תופעות בודדות, אלא באופן טמטיד, אם על-ידי פעולה בעל-פה או בכתב או על ידי כינוסים אזוריים?

הייתי רוצה לדעת אם שאלה זו טטרידה את משרד החינוך והאם ישנן הצעות להרחיב את הפעולה גם על ישובים רחוקים, כדי שתושבי מקומות אלה לא ילכו העירה.

ר. צברי:

האם הלומדים בקורסים מקבלים עם סיוט הליטודים תעודה כלשהי הטאפשרת להם להמשיך את ליטודיהם? עד כמה שידוע לי, ביתנות בטכונים הנחות דווקא לאותם האנשים הקרובים לספר, כמסורים, טטודנטים, חברי קיבוצים, אנשי צבא וכו' אשר אותם, לדעתי, אין צורך לקרב לליטוד באמצעים כאלה, מפני שהם קרובים להם בלאו הכי. אולם דווקא

א.ו.

ד. צברי:

לאותם האנשים הפשוטים אשר צריך לקרוא לספר וללימודים, אינה ניתנת כל הנחה. מדוע זה? הרי כל ערכו של המדור להשתלמות הוא בהקניית השכלה לעם, לאלה אשר לא יפנו לאוניברסיטה.

האם ישנה בסדור להשתלמות סטאטיסטיקה מדוייקת של טובי האנשים אשר למדו במסגרת המדור, חלוקה לפי מקצועות, לפי ארצות-המוצא וכדו?

ד"ר רגוט: יש לנו סטאטיסטיקה מפורטת.

ד. צברי:

ד"ר ראט אמר קודם כי הכנסת לא הזכירה בדיוניה את המדור להשתלמות. אני חושבת כי יש דברים בגו, וכי סיבת הדבר נעוצה בהעדר פרסום מספיק לפעולות המדור באיבור. אם הכנסת לא העלתה את ענין המדור בצורה הסתאית, הרי על אחת כטה וכטה שאין הציבור יודע מספיק על פעולת המדור. מדוע אין המדור מנהל תעמולה מוגברת בקרב הציבור, אשר טמנו צריכים לבוא תלמידי המכון?

ד. נצר:

ענווה היא מידה טובה, אך אני חושבת כי הפעם הפריזו במידה זו, אם ניקח בחשבון שאפילו לי - לאדם היושב בתוך הבית הזה ושומע דברים רכים - נודעו פרטי פעולתו של המדור רק עתה. סימן, כי פחות מדי פרסום ניתן לפעולה זו.

קראתי את תכניות הלימודים של המכון וראיתי שהחלקה של האוניברסיטה בשטח זה. אני חושבת כי צריכה להיות פעולה משותפת של המדור ושל האוניברסיטה, כדי שתלמידי המכון לאחר סיום לימודיהם יהיו מזכירות-יתר. אמנם ברור לי שאי אפשר להספיק תוך שלוש שנים על-ידי לימוד בערבית בלבד מה שמספיקים תוך שלוש שנים באוניברסיטה. גולם בכל זאת צריך להבתן איזה שהוא עידוד ללומדים במכון.

האם קיים שיתוף-פעולה ועזרה הדדית בין המכון בתל-אביב לבין בית-הספר הגבוה למשפט ולכלכלה?

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חושבת שאין אנו צריכים להאשים את משרד החינוך או את ד"ר ראט, אף לא בצורה קלה, בחוסר-ידיעתנו על פעולות המדור להשתלמות. אם בכל זאת יש להאשים מישהו בהעדר פרסום סתאים, הרי יש להאשים את עצמנו, מפני שבשנים האחרונות הקדשנו את רוב עציבנו לבעיות החינוך והזנחנו את בעיות התרבות וההשתלמות.

איינו גם כל-כך טלאי אכזבה מהניפוח חב של חוסר-מעשה ושל טעשה למראית-עין, עד כי לא טיפלנו בעניינים רציניים, כפי שצריך היה לספל בהם. יש להצטער על כך כי אולי נגרם בגלל זה סבל רב וגם עיכוב של פעולות המדור, אשר תבע רק אמצעים דלים, ואשר כדאי היה להרחיבו.

גולם מתוך שיחות ומתוך התענינות בפעולות המדור וזה אני יודעת להעדיפו. אני יודעת שאין צורך לשאול מדוע זה לא ניתנו הנחות לטוב סטויים של אנשים. אם יש צורך לתת הנחות לאנשים אלה - אנחנו חייבים להעמיד לרשות המדור את האמצעים הדרושים לכך, והוא יתן את ההנחות - אם יש צורך לתת. גולם מתוך הדיון-וחשבון של ד"ר ראט לא שטענו כי קיים צורך כזה. כפי הנראה אין "עם" נוהרים למכון להשתלמות, מפני שהוא הרי מיועד לאנשים אשר השכלתם תיכונת לפחות, ולרוב אנשי העם הפשוטים אין השכלה כזאת.

נשאלת השאלה אם יש צורך, נוסף על המכון להשתלמות, לדאוג גם למכון להשכלה תיכונית, היינו - ללכת מן הקל אל הכבד. זוהי שאלה שלה יש להקדיש תשומת-לב, ובוודאי לא חידשנו כאן דבר לא לד"ר ראט ואף לא למשרד החינוך, אשר היו מקיימים מכון כזה, לו ניתן לבצע זאת.

ד"ר רגוט:

חב"כ כפרית שאלה אותי אם ההוצאות של המכון הן רצופות, או האם אלו סדרות הרצאות. המכון להשתלמות הוא מוכד קבוע הקיים כבר 7 שנים וההוצאות בו מתקיימות כל שנה במשך שני סיסטמים: 5 חדשים רצופים בחורף ושנים וחצי חדשים בקיץ. ההוצאות במכון להשתלמות מתקיימות ערב-ערב ומספר

או.

ד"ר ראט:

המקצועות הנלמדים מגיע בתל-אביב ל-37 - 25 ובחיפה וירושלים ל-25 - 23. בכל מקצוע מתקיימת הרצאה אחת בשבוע, במשך שעות ימים, זאת אומרת כי כל מקצוע נלמד 30 שבועות בשנה, היינו - 60 שעות בשנה. ישנם תלמידים הלומדים רק מקצוע אחד, וישנם הלומדים 5 או אפילו 6 מקצועות ביחד. ישנם גם תלמידים אשר סדי שנה לומדים מקצועות אחרים.

אפשר לומר כי הסכון אינו מהווה בית-ספר מסוים
בו לומדים סדי יום ביומו, אולם הוא בכל זאת קבוע.

בית-הספר הגבוה למדעי החברה של ההסתדרות בתל-אביב - שני סוסדות אלה נושאים אופי של בית-ספר, מפני שהתלמידים חייבים ללמוד לפחות שבתיים או שלוש שנים רצופות, 16 שעות בשבוע, במשך 9 - 8 חדשים בשנה.

סגמתו של בית-הספר הגבוה למדעי החברה בתל-אביב היא לתת תעודות אשר יקנו לאנשים זכויות מסויימות בנושאם ללמוד באוניברסיטה. דבר זה הושג לאחר סצנק קשה עם האוניברסיטה אשר, אגב, שולחת לבית-ספר זה טטובי המרצים שלה, הבוחנים את התלמידים בסיום כל סיימטר.

בחיפה לא הגיעו עדיין לשלב זה וסתנהל עוד טשא-וטתן עם האוניברסיטה. יש לציין כי האוניברסיטה אינה מקלה ושומרת על הרטה הנאותה.

עלי להדגיש כי אין הסדר שלנו עוסק בהרצאות בודדות, כי אם רק במוסדות של קבע, היינו - סכוני השתלטות, בתל-ספר גבוהים ושעורי קיץ אוניברסיטאיים, לשם קיום שעורי קיץ אלה אנו מנצלים את פגרת הקיץ של הפרופיסורים מן האוניברסיטה ומזמינים אותם לישובים קטנים לתת הרצאות ברטה אוניברסיטאית. התלמידים מתחייבים לפחות למשך שבוע אחד, לסדרת הרצאות של טשה סטויים.

אין אנו פותחים בתל-ספר תלכונייים למבוגרים, אלא בגותם סקוטות בהם סוכנות הרשויות הסקוטיות לעזור לנו בכך שהן נושאות במחצית הגרעון, סעסידות בנין בית-ספר לצורך הלימודים וכן משגרות אדם מן הטקום אשר טרכז את הפעולה, לצערי, לא בכל טקום נתקלים אנו בהבנה מצד הרשויות הסקוטיות, וכן לא בכל טקום נמצאים האמצעים הדרושים כדי לכסות את מחצית הגרעון. לכן קיימים כיום בתל-ספר למבוגרים רק ב-5 טקוטות.

שאלה חשובה היא בעיית הפיקוח על בתל-הספר הגולה. הואיל ומספקים על בתל-הספר התיכוניים הרגילים לא הסכימו לספל בבית-ספר תלכונייים למבוגרים, פנינו למשרד החינוך בעניין זה, והנה בתקציב לשנת הכספים החדשה טופישה נו הפעם הראשונה הקצבה למפקח סיוחד לבית-ספר תלכונייים למבוגרים, החל ססטמבר 1955.

בבית-הספר התיכון למבוגרים לומדים לפחות שבתיים. זאת אומרת, כי הלומדים סיימו כבר כמה כיתות תלכוניות, אם בארץ וטם בחוץ-לארץ. סתוך למעלה מ-80 איש שהכינונו לבחינות הבגרות, עמדו בבחינות 72 אנשים. אני חושב כי זוהי הצלחה ניכרת. בנתניה, לטשל, הגיעה ההצלחה לידי כך שבטקום לשלוח את הנבחנים לתל-אביב, שלחנו טת ועדת הבחירות לנתניה. לאחר הבחינות קיבלנו בכתב דברי הוקרה ועידוד.

שכר-הלימוד בסכוני ההשתלטות הוא למעשה סטלי בלבד, אך לא כן בבית-הספר התיכוניים, אשר בהם לומדים בכיתה כ-17 - 15 אנשים, 12 שעות בשבוע. כל תלמיד בבית-ספר תיכון משלם בטחוצע 10 לירות לוודש, היינו - 90 עד 120 לירות לשנה. בבית-הספר התיכון של ערב של ההסתדרות טשלטים הרבה יותר. כיתה בבית-ספר תיכון עולה כ-200 - 250 לירות לחודש, כ-150 לירות טזה טשלטים התלמידים והיתר מטלם על-דינו ועל-ידי הרשויות הסקוטיות, חלק כחלק.

או.

ד"ר רגט:

לתלמידי הסכר, להשתלמות אין נותנים תעודות,
אולם אם טישהו מבקש אישור על כך ששמע
הרצאות בטכון במשך תקופה מסוימת - נותנים לו. אולם הכרזנו כי אנו
מוכנים לבחון את המועמדים בכך, אפילו הצורת קולוקוריום. אך מעטים
מאד דרשו זאת.

תכליתו של המכון לתת לאנשים משכילים ומשכילים-
למחצה אפשרות להשלים את השכלתם. היינו - זוהי השכלה לשת.

אשר לבית-הספר הגבוה למוצי חברה, בית-הספר
למדעי הרוח, ובית-הספר לידיעת הארץ, הרי בהם לומדים יות-יום ובסיום
הלימודים מקבלים תעודה. בוגרי בית-הספר לידיעת הארץ משמשים אחר-כך
מורים ומדריכים במקצוע זה.

האם ללימודים במסגרת הסדור להשתלמות יכולים
להתקבל גם נערים בגיל 15 - 16?

א. כלפון:

באופן עקרוני אנו מקבלים תלמידים רק מגיל 17
ומעלה. אין לנו סטטיסטיקה על גיל הלומדים,
אך אפשר לומר כי 80% - 70% מהלומדים הם בני 30 - 18 שנה. אם כי לומדים
גם אנשים בני 50 או אפילו בני 60. אמור לנו לקבל נערים למטה מגיל 17,
מפני שהם נמצאים עדיין במסגרת מחלקת החינוך.

ד"ר רגט:

הה"כ סטילנסקי שאל בדבר אפשרות פעולה בישובים
הסרוחקים בהתישבות העובדת. אין דבר זה קל ביותר. כבר אמרתי כאן מתי והיכן
אנו פועלים בהתישבות העובדת, אך פעולה זו אינה מספקת. לפני 4 או 5 שנים
היתה קיימת פעולה ניכרת במקומות אלה בשיתוף עם הסתדרות העובדים, אך
הטחח שלה ירד במשך הזמן מכמה סיבות. ראשית, בגלל קשיי התחבורה. המצבים
עמוקים בירושלים, לא רק באוניברסיטה, ואינם מוכנים לבוא ולהרצות אפילו
בתל-אביב. גם טחח פעולתו של מרכז התרבות של הסתדרות העובדים בשטח זה
הלך ורפה.

השנה הוצע שוב להקים כמה מרכזים להשכלת
העם והמנהל הכללי של משרד החינוך ביקש את חוות-דעתי בענין זה. ברצוני
לטסור כאן את אשר הצעתי במכתבי למנהל הכללי:

(1) לסנות ארבע רכזים-מרכזים, בעלי השכלה גבוהה, בעלי ארודיזיה טובה,
פעילים וזריזים בארגון פעולות תרבות. רצוי שתהא לכל אחד מהם מכוננית
קטנה, אם יוכל בעצמו לשמש כנהג. כדי למסון אנשים כאלה לעזור את העיד
ולשבת באחד המקומות המצויינים להלן ולנסוע לישובים הסרוחקים, להרצות
וגם לארגן פעולות, צריך לשלם להם משכורת גבוהה - בערך - 400 לירות לחודש.
הרכז יחוייב להורות ולהרצות שש שעות בשבוע במשך 40 שבועות בשנה.

(2) לקבוע את מקומות הלשכה המרכזית לכל אחד מארבעת האזורים: בבאר-שבע
לצנז, בעפולה - לעמקים, בעכו או בנהריה - לגליל העליון וב"א-הלו" -
לגליל התחתון.

(3) שלושת מנהלי המרכזים הקיימים: הסדור להשתלמות של משרד החינוך,
המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים והמרכז להשכלה לעם שלייד האוניברסיטה,
יחד עם ארבעת הרכזים המרכזים הנ"ל יהיו את הועד המנהל של המוסד החדש הזה
וייועדו 4 פעמים בשנה: פעם בירושלים, פעם בתל-אביב, פעם בבאר-שבע ופעם
בנהריה. הועד המנהל יתכונן את הפעולה לפרטיה ויפקח על ביצועה.

(4) הפעולות תבוצענה בארבע צורות: א. שבתות-לימודים-עיון אזוריים,
טוקדשים למקורות ולמבחר בעיות בתחום הלשון, התנ"ך, הספרות, האמנות,
החינוך, ידיעת-הארץ, היסטוריה, טבע, חקלאות, כלכלה וחברה. כל יחידה
היא בת 4 - 3 שעות של הרצאה ולימוד, קריאה בטכסטטים, ויכוחים שאלות
ותשובות.

ב. סמינריונים אזוריים קבועים במשך 20 שבועות
בשנה במקצועות הנ"ל, פעמיים בשבוע, כל פעם 3 שעות.

ג. מחזורי הרצאות במקצועות הנ"ל במקומות

בודדים טפקידה לפקידה.

ד. סיורים לימודיים בהדרכת הרכזים והמרכזים.

או.

ד"ר ראט:

"(5) ביצוע הפעולות לפי תכנון הוועד הנהל יהיה בידי המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים, אשר ידאג גם לתחבורה נוחה למראים ולאייכסונים הראוי בישובים. הפיקוח על ביצוע הפעולות באזורים ובמקומות יהיו בידי הסקפה-הרכז המיוחד של המדור להשתלמות - בתקציב לשנה השוטפת הוקצב לכך סכום מסוים למחצית השניה של השנה - אשר גם למענו ידאג המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים לתחבורה נוחה למקומות המרוחקים. הפיקוח האדמיניסטרטיבי-הכספי יהיה בטווח בידי עוזרו של מנהל המדור להשתלמות ועוזרו של מנהל המרכז לתרבות בהסתדרות העובדים."

(6) התקציב יועמד הפעם רק על מחצית השנה, כי לא נוכל להתחיל לפני אוקטובר ואני מעריך אותו בסך 6,000 לירות לכל אחד מרבעת האזורים, ובסך הכל 24,000 למחצית השנה אוקטובר 1955 - סוף 1956. סכום זה יתחלק שווה בשווה בין משרד החינוך, הסתדרות העובדים והרשויות האזוריות. היינו - כל אחד מהגורמים הנ"ל יתן 8,000 לירות."

יתכן כי בשנת הלימודים הבאה נוכל להתחיל לפחות בשני אזורים - אם לא יעלה בידינו להתחיל את הפעולה בכל האזורים - בצפון ובנגב. יתכן כי לא יהיה מספיק כסף לפעולה זו, מפני שהיא אינה סופיעה בתקציב משרד החינוך לשנת כספים זו, ויהיה צורך לחפש מקור מתוך הרזרבה של המשרד.

ברור, כי הפעולה שנעשית כיום בהתישבות העובדת אינה מספקת, וכאמור, ירד המרחב בפעולתו של המרכז לתרבות של הסתדרות בשטח זה.

פעולה נפלאה נעשית בהתישבות של הפועל המזרחי, הודות לשני אנשים שבמיוחד התמסדו לכך. אולם כיום אין לי קשרים אתם, מפני שהם הועברו למחלקה לתרבות תורנית.

בכל אופן אנו סוכנים לעשות את הכל למען הרחבת פעולה זו.

נשאלתי כאן מדוע נותנים אנו הנחות לסוג אנשים זה ולא לאחר.

שכר-הלימוד במכון להשתלמות הוא קטן מאד - עבור 40 הרצאות משלמים 12 לירות ועל סכום זה עוד מקבלים הנחה. הנחות ניתנו קודם-כל לחיילים, אחר-כך - לחברי-קיבוצים, אשר היו באים בטרנזיט, במכונית משא, משוב טרוחק והיו טוענים כי יש להם הוצאות רבות יותר מאשר לאלה הגרים בעיר. על כן מצאנו לנכון לתת גם להם הנחות. אשר לטורים ולגבנות, ישנה כבר החלטה לא לתת להם הנחה החל מהחורף הבא. ביטלנו את ההנחות לטורים ולגבנות, מפני שפקידים משלמים אחרים באו וטענו כי אין להפלות אותם לרעה על-פני הטורים, שגם הם מקבלים את השכורתם מן הממשלה.

לפועלים קיים בית-ספר גבוה של הסתדרות העובדים. גם שם משלמים את אותו שכר הלימוד ואיש לא התאונן על-כך. אם בא מישהו למכון להשתלמות וטעינות מסוימות מבקש כי תינתן לו הנחה בשכר-לימוד - מקבל אותה.

אמר לי כאן כי אנו מטעמים בפירסום. קיבלתי פעם סכתב טאדם חשוב אשר טכר כי ההיפך הוא הנכון; כי אנו נותנים מודעות דחופות בעתונות וכן מודעות גדולות ברחוב. הייתי מוכרח להוכיח שבלעדי מודעות כאלה אנשים לא ידעו על הקורסים ולא יבואו ללמוד.

שאלו אותי אם יש לנו מספיק תלמידים. ישנם סקצונות מסויימים שמספר השומעים אותם מגיע ל-150 איש, אך בטענה לכימיה יש מקום ל-42 אנשים בלבד, ובמכון לביולוגיה יש רק 28 מקומות. הקורסים הגדולים מכסים בחלקם את ההוצאות של הקורסים בהם לומדים רק 20 איש או אף פחות מזה.

ועדת החינוך והתרבות,
8.6.55

או.

ד"ר ראט:

יש לנו אלפי תלמידים, אך אין בנין מתאים להרצאות.

האם אי-אפשר להעזר על-ידי בית ליסין?
ד. נצר:

בית ליסין לא נמצא בטרכו העיר, ונוסף על כך הוא גם תמיד תפוס.
ד"ר ראט:

אנחנו עושים פרסום די גדול, ומחלקים את תכנית הלימודים לא רק בין התלמידים, אלא גם בין מוסדות שונים; אנחנו נותנים מודעות ברחובות, אם כי לפני שלוש שנים אסרו עלינו מגזרות משרד החינוך לפרסם מודעות בגודל של גליון, כי טענו שזהו בזבוז. אני ממנס חשבתי כי כדאי לפרסם מודעות גדולות כאלו, אך זכותה של הגזרות להגביל אותנו בהוצאות. גם את המודעות בעתונות צמצמנו לעוסת השנים הקודמות.

כאשר שאין לנו סרבים בפרסום לא התכוונתי לכך שאין פרסום מספיק, אלא רציתי להדגיש אין די פרסום מסוג ההופעות ברדיו, עריכת חגיגות וכו'.

שאלו אותי אם קיים קשר בין המכון להשתלמות לבין בית-הספר הגבוה למשפט ולכלכלה. - אין כל קשר בין שני מוסדות אלה. בית-הספר הגבוה למשפט קיים מזה שנים והוא בעיקרו מכוון להקניית השכלה משפטית.

במכון להשתלמות ישנן גם הרצאות על משפט בכלל ועל המשפט הבינלאומי בפרט, אך אין לנו בית-ספר למשפט.

ש. כפריה:
הייתי מציע כי הסדר להשתלמות יערוך בזמן הפגרה של הכנסת סדרת הרצאות לחברי-כנסת בנושאים הקרובים להם.

ד"ר ראט:
אם אקבל הצעה כזאת, אשתדל להוציאה לפועל. אך היזמה צריכה לצאת ממשרד החינוך או מהוועדה הזאת.

היו"ר ש. פרסיץ:
ברצוני להודות לד"ר ראט על שעה של קורת-רוח. שמענו כאן דברים מעניינים מאוד, שמענו על הליקויים והקשיים בעבודה ועל ההצעות לתיקון המצב. אני חושבת כי בסכמנו את כל הסקירות, נקבל גם החלטה מסויימת בקשר לדברים אשר שמענו היום.

אנו מודים לד"ר ראט ולמשרד החינוך על העבודה הגדולה המבוצעת על-ידם, אנו מקווים כי בעזרת מסשית אפשר יהיה להרחיבה עוד יותר.

ג. סקירה על פעולות המחלקה לתרבות תורנית

מר בן-ששון:
בתור אדם חדש באופן יחסי במחלקה לתרבות תורנית חייב אני בכסה מליים לוטר כיצד אני מבין את משמעותה של מחלקה זו. לדעתי, המחלקה - שמה כן היא. היא עוסקת בתחום תרבותי טובה, בתחום התרבות התורנית. מטרת פעולתה של מחלקה זו היא לספק תחום תרבותי זה. דבר זה אומר כי אין כאן הזדהות או התנגדות לחוג חברתי מסויים, אין תפקידה של המחלקה מוגבל לחוג חבר מסויים, הוא מוגבל לתחום תרבותי מסויים.

כמו בכל פעולה רוחנית-חברתית יש גם בפעולת המחלקה שני אלמנטים: האלמנט החברתי כי פניה כלפי העם ויחד עם זאת אין היא פטורה מלדאוב לתרבות התורנית כשלעצמה. היינו, פעולת המחלקה נמצאת בין שני קטבים: בין הפתח התרבות התורנית, שהיא פעולה חברתית, לבין טיפוח היצירה התרבותית התורנית.

מר בן-ששון:

ככל שבגון המסלה עומדת המחלקה בפני השאלה האם תפקידה הוא סיגהלי בלבד המצטמצם בפיקוח, מתן הקצבות ועידוד הפעולה הנעשית בציבור, או האם תפקידה גם ליצור מפעלים וליצור דברים חדשים. אולם התשובה היא כי עליה לעסוק בשני הדברים כאחד: גם בהפצה וליצירה וגם בעידוד מפעלים קיימים לעומת התפקיד של יצירה עצמאית.

בשטח התרבות למבוגרים אין ערך ומפעולות אלו נסדר לפי הקשרים הטעשיים. המחלקה עוזרת למפעלים מבחינה טעשית על-ידי מתן הקצבות ובמידה שיכולה, גם מכוונת ומפקחת על הפעולות על-ידי קשירת קשרים טעשיים יותר עם הפעולה עצמה.

במחצית השנה האחרונה, במידה שתכננו או אישרנו תכניות של גורמים הפועלים בציבור במסגרת התרבות התורנית, השתדלנו להיות גורם פעיל בתכנון עצמו.

רק השבוע סיכמנו בעל-פה עם מרכז התרבות של הפועל המזרחי כי תינתנה הרצאות בשיתוף פעולה בינינו, וההכוונה והביצוע הוטמנו ליטסר לחלקה לתרבות תורנית.

נדמה לי שככל שהקשרים אמשיים יותר עם הפעולה עצמה ולא עם הצד הכספיים שלה, בה במידה יכולים אנו לתרום יותר להכוונתה.

מידת השתתפותנו בפעולות השונות משתנה על-פי העניין, אך אין היא עולה על 50% מההוצאות הכלליות של אותה הפעולה.

המחלקה עוסקת גם במיאום הפעולות השונות המבוצעות בציבור, כי לעתים קורה שקיימת כפילות מפני שמספר גורמים פועלים באותו השטח עצמו.

הייתי רוצה לסקור את פעולות המחלקה בהתאם לדירוג מסויים של התמדה בפעולה.

המסגרת הרחבה ביותר שהמחלקה קשורה אליה היא רשת של שעורי תורה למבוגרים. פעולה זו גם תופסת את החלק הארי של תקציבנו. 5000 תלמידים לומדים בשעורי התורה, ב-100 ישובים, במסגרת 250 כיתות. ברצוני לציין כאן תופעה חלוצית מאד, והיא - כי לימוד התורה מקובל על שכבות רחבות של הציבור. לצורך פעולה זו משמש בית-כנסת גם כבית-סדר, ורצוני כי תופעה זו תמשיך לאורך-ימים. זוהי תופעה שאין לה אף בקרב עמים אחרים.

מהו תפקידה של המחלקה במסגרת פעולה זו? - המחלקה עוסקת קודם-כל בהכוונה ובהקצבות לשעורים אלה. 20 כיתות לימוד חדשות אשר אושרו בסוף החורף הוקמו כולן בישובי-עולים, גם כיום, במידה והתקציב סיוע לפתיחת כיתות לימוד חדשות, אנו דואגים לכך כי הכיתות יפתחו בישובי-עולים.

טלבד הכוונה והקצבות טקיימת המחלקה גם פיקוח פדאגוגי, כי אין המדובר כאן במורים מוסמכים וגם לא במסגרת של בית-ספר.

בנוסף לכך משתדלת המחלקה לא רק לעודד את הקיימים, כי אם גם ליצור צורות פעולה חדשות שלא היו קיימות עד כה, כמו הקמת חוגי לימוד שלא במסגרת בית-כנסת. אין הכוונה במקרה זה ללימוד יומיומי, אלא לאוניברסיטת תרבותית, בעלת תוכן כללי יותר.

המחלקה משתדלת גם לעשות לשיפור איכות ההוראה על-ידי תכנתת ומורים בישובי-עולים או הכשרת אלה העתידים להיות מורים שם. מתנהל כבר טשא-וטתן עם גורמים שונים על כך שבמדינת ישראל דתיים לישובי-עולים דתיים יוכשרו גם מורים למבוגרים.

מפעל שני שהמחלקה קשורה בו הוא בית-סדר ללימודי היהדות. בתקציב המחלקה ישנו טעיף מיוחד המוקדש למוסד להשתלמות תורנית. מוסד זה היה קיים במשך תקופה מסויימת בירושלים, והגענו למסקנה כי צרכי הציבור מחייבים את המחלקה לדאוג לישובים המרוחקים. כיום פעולות המוסד להשתלמות בלימודי היהדות מפורזות בעיקר בישובים הרחוקים מסרכזי תרבות, כמו: עכו, עפולה, באר-שבע, רחובות וקריית-שמואל. אנחנו טעוניינים כי מוסד זה יוכל קודם-כל את אטון הציבור, ואם לא הקפנו ידיין ישובים כמו רמלה ולוד, הרי זה מפני שפעלנו בצורה גסיונית והקפנו ישובים בהם היתה נקודת-החיה כלשהי

או.

מר בן-ששון:

הן מבחינה ארגונית הן מבחינת אינטרס המסתתפים. בצורה כזאת התרחבה הפעולה מ-2 ישובים ל-11 ישובים. אנחנו מקווים כי נכפיל את מספר המקומות בהם מתקיימת ההשתלמות בלימודי היהדות תוך שנה זו. אנו מקווים שאם נרכוש את ארון הציבור לפעולה זו יתענינו בה גם בורסים סובסידיפליים וישתפו אתנו פעולה. הצלחנו להגיע לכך בעכו, בנתניה, ברחובות, בעפולה, בטבריה ובנהרסיה. סיתוף הגורמים הסובסידיפליים בפעולה זו מקל עלינו מאד ונוסף על כך בצורה כזאת אין הלימוד צמוד לחוג אנשים מוגבל, אלא הוא בא לספק את צרכי הישוב כולו. בכמה מקומות חוג התלמידים בלימודי היהדות הוא מגוון למדי.

פעולה דומה העוסדת בהתהוותה היא הקמת בתי-סדר בסביל ישובי-עולים. במידה שביקרת בישובי-עולים ונפגשת עם תושבי מקומות אלה, ראיתי כי ישנה סם הבנת תורה וידיעת תורה יותר ממה שאנו סבורים, בעיקר בין בני עדת תימן. במידה שבתי-סדר לישובי-עולים ייקלטו בישובים שבאזור ירושלים נרחיב את הפעולה גם למקומות אחרים.

במסגרת בתי-הספר קיימים מועדונים תורניים, אשר תפקידם לעודד את הלימוד התורני, אולם בתקציב השנה הועברה פעולה זו לידי האגף לחינוך דתי.

בתקציבנו ישנו סעיף לעידוד חוגי לימוד ומועדונים לנוער בגיל בית-ספר על-יסודי. קיימים כיום כ-70 חוגים כאלה הטקייפים 2000 בני-נוער. השנה הצבנו לעצמנו כמטרה להקים מספר מועדונים תורניים בסביל נוער בגיל על-יסודי.

הדבר האחרון סברצוני לדבר עליו? סטינריונים ואולפנים, היינו לימוד מרוכז. גם בשטח זה אנו מתתפים פעולה עם גורמים סונים. השנה קיימנו למעלה מ-30 סטינריונים, אשר בהם למדו בעיקר בני-נוער בגיל על-יסודי מישובי-עולים. המטרה היא לראות מוסד זה קבוע מבחינת התכנית וברצוננו להגיע לידי כך שנוכל להוציא את הנוער בגיל זה מישובי-העולים פעם או פעמיים בשנה לסבועיים של לימוד מרוכז.

לימוד תורה מרוכז למבוגרים אנו יכולים לערוך במידה שישנם מגידי-סעודים. היינו, זאת צריכה להיות כעין השתלמות לאלה המלמדים בסעודי תורה בבתי-כנסת. אני מקווה כי בתקופת החורף נוכל לערוך פעולה זאת בישובים החקלאיים, כאשר העונה החקלאית תאפשר זאת.

בשטח יצירת תרבות תורנית מוגבלת עצמאותה של הסחלקה הרבה יותר מאשר במקרה של הפצת תרבות זו. מבחינה תקציבית מתבטא העידוד שלנו למפעלים ספרותיים סונים ב-13,300 לירות.

יחד עם זאת רוצים אנו לעודד הקמת חברה מתקדמת ללימודי היהדות כדי לעודד ליצירת תרבות תורנית ולהעלות את רמתה של תרבות זו. עלי לומר כי העובדה שהתרבות התורנית היא לא רק ענין של לימוד אלא היא גם מבחינת הסקפה סטויימת - יש בה מסום סכנה לצד הלימודי, כי אין יודעים היכן התחום המפריד בין ההספה לבין הלימוד וידיעת הדברים.

קיימנו עכשיו כינוס ראשון שהיה טוקדס למחסבה הדתית, ואשר בו רצינו לקבוע את קנה-המידה לבירור הבעיות בתחום זה. בקירוב יתקיים כינוס נוסף.

אולם אנו דואגים לא רק לדבר טבעל-פה, אלא גם לדברים שבכתב. אנו בודקים עכשיו את האפשרות של פרסום קובצי משנתו של הרמב"ם באותם דברים שהם בעלי ערך קיים גם כיום. כן נקים אולי במה בכתב ליצירת תרבותית תורנית.

היו"ר ס. פרסיץ: מהו הקשר בין מסרד הדתות לבין הסחלקה לתרבות תורנית במסרד החינוך? מה הם התחומים המסותפים? כיצד מבוצעת העבודה, האם היא צריכה להיות מחולקת והאם חלוקה זו היא לסובת העניין?

או.

ט. כפרית:

מהותיאום בין העבודה בסטח תרבות תורנית
הטבוצעת על-ידי כטה סטרדיים. כדי לסנוע

בזבוז כספים?

האם החוגים ללימוד תורה ביטובי-עולים מתקיימים
בשעות היום, או בשבתות? האם מסתמפות בחוגים אלה גם נסים?

במידה שביקרת בנתי-ספר בהם טלמדים טורים
דתיים נוכחתי לדעת כי רמתם הפדאגוגית של טורים אלה נטוכה ביותר.
אטנם ידוע לי כי סטח פעולה זה שיוך לאגף החינוך, אך הייתי רוצה לדעת
אם גם הטחלקה לתרבות תורנית עושה דבר מה כדי להטכיל את המורים אטר
צריכים ללמד תרבות תורנית?

י. נצר:

נאטר כאן כי קיימת מסורת יפה של לימוד
תורה בנתי-כנסת. האם מסורת זו נפחצה בארץ

בין כל שבטי ישראל?

ידוע לי על חוגי תורה לנשים בתל-אביב,
המתאספים ביימים קבועים ומקיימים הרצאות, סומעים כל מיני הלכות וכו'.
אולם בחוגים אלה מסתמפות בעיקר נשים יוצאות אירופה.

מהו הקטר בין המדור התורני והישיבות, אם

קיים קטר כזה?

יא. צברי:

דובר כאן על תפקידה של הטחלקה בטיפוח עדכי
תרבות סטויימים ביהדות. לי נראה כי טיפוח

זה נעשה תמיד בקרב אותם האנשים. הייתי רוצה לדעת אם טיפוח זה סקיף את
כל חוגי האיבור.

קיימים במדינה בנתי-ספר כלליים ובנתי-ספר
דתיים. האם בנתי-הספר הכלליים מסתללים לספח את עדכי התרבות התורנית?
אין כוונתי כאן לסצנות התורה, אלא באטת לערכי תרבות. האם נעשה דבר מה
בסטח זה?

אני חוטב כי הולך וגדל אצלנו הפער בין
אנשים חילוניים ובנתי-חילוניים. אך אני חוטבת שכל נער שהוא בעל אידיאל
סטויים יוכל לקלוט גם עדכי יהדות.

ישנה עכסיו סנת רטב"ם. לדעתי אין סומעים עליה
במידה מספקת, והרי יצירתו של הרטב"ם יכולה להיות קרובה לא רק לאלה המקיימים
את כל הטצוות.

נאטר כאן כי התקיים כינוס למחטבה הדתית.
הייתי רוצה לדעת מי הטתתף בכינוס הקודם, והאם היו אלה אותם האנשים אטר
יטתתפו בכינוס הסני. ואטר מגדירים עצמם כאנשים דתיים?

באטר לחוגי הלימוד ביטובי-עולים, הייתי רוצה

לדעת אם ישנה התסדה בענין זה בין הטבוגרים והמטר בין הנוער. לי נדטה
סהבנים הטסירו טעלים את עול התורה.

בין העולים סארצות סונות ישנם כאלה אטר היו
קרובים יותר למטנה, אחרים היו סרובים יותר למקרא, לגטרא ולפוסקים.
האם ישנו בלימוד התרבות התורנית טיללה של כל היסודות הנ"ל, כי הי
גם בזה יש טסום טיזוג גלויות?

סר בו-טסנו:

אטר לסאלה בדבר הקטר בין סטרד הדתות לבין
הטחלקה לתרבות תורנית במטרד החינוך, ברצוני
להבהיר קודם-כל סתטובתי על סאלה זו תהיה בהתאם להבנתי, כחל טאני רואה
את הגדרת תפקידם של כל אחד טטני הסטרדיים.

אני מבין כי טתפקידה של הטחלקה במטרד החינוך
לעסוק בתחרם תרבותי סטויים ואילו סטרד הדתות עוסק בהווי.

הינו ר. ט. פרטיץ:

גם במטגרת סטרד הדתות ישנם סטינריונים
למדריכים.

על כך יש לסאול את סטרד הדתות.

סר בו-טסנו:

או.

מר בן-ששון: אשר לתקציב המחלקה, ברצוני לומר כי בפועל עומדות לרשות המחלקה 120,000 לירות, מהן 51,000 לירות למעוררי תורה, ואין זה מקיף את כל מעוררי התורה בארץ. לתפקידים אחרים של טיפוח תרבות תורנית עומד לרשות המחלקה הסכום של 60,000 לירות, אשר גם הוא לא ניתן כולו באופן אפקטיבי.

בקשר לתקציב בכלל יכול אני לומר, כי הסכום המיועד לטיפוח תרבות אינו עומד בקנה-מידה שווה לצרכים.

המחלקה מטפלת גם בהשתלטות מורים, אם כי אין דבר זה מסודר לנו בלבד. אולם ניתנת הדרכה וגם מורים ביישובים המרוחקים נהנים מן הלימוד הניתן על-ידי משרד החינוך.

גם נשים מסתתפות בבתי-סדר ללימודי היהדות. בשיתוף עם ארגוני נשים קיימנו חוגים מיוחדים לנשים ואנו עומדים בקשר עם מועצת הפועלות של הפועל המזרחי ומקיימים רשת של כ-20 חוגים ללימוד תורה. יש חוגי תורה לבנות אג"י וגם מטעם הפועל המזרחי.

בהתאם למסורת שקיבלתי, אין הישיבות שייכות לתחום טיפולה של המחלקה, אלא הן לפי הסוגדר בסמכותו של משרד הדתות.

האם הסגרת של הלימודים נמשכת? - במידה שהבחנתי, היא נמשכת בין אנשים בגיל מבוגר יוצאי עירק קצת פחות, יוצאי צפון-אפריקה יותר, ויוצאי תימן יותר שכולם. חוגי הלימוד מתקיימים בערבים ובעיקר בשכמות.

אם קיימת חרדה לקיום תרבות זו, הרי זה בין בני הנוער, ולא במקרה שמים אנו את הדגש עליהם, כי אנו חוששים שלא יהיה המסך. אין הנוער מקבל את החינוך של בית-כנסת ואם לא נטפח את התרבות התורנית על-ידי סמינרים מרוכזים יש חשש כי לא יהיה המסך והתרבות תרד לטמיון.

מעט מאד נשים בנות עדות המזרח מסתתפות בחוגים, כי הדבר לא היה נהוג בארצות מוצאם. אך כאשר אני מדבר על חוגים לנוער, אני מתכוון לחוגים בהם ישתתפו בנים ובנות, בשוויון מלא.

האם המחלקה פועלת בקרב חוגים שונים? - אסרתי כבר כי אנו רואים זאת מתפקידנו לא להצטמצם בתחום חוג מסויים. על כן מעונינים אנו להתקשר עם גורמים מוניציפליים, כי הדבר מבטיח בכל מקום התענינות של חוג אנשים רחב יותר.

אנחנו הוצאנו עכשיו חומר על טשנתו של הרמב"ם ושלחנו אותו לכל הספריות בארץ. כן פנינו לכל ועדות התרבות של ההתיישבות העובדת והצענו את עזרתנו בלימוד טשנת הרמב"ם, בקשר עם שנת הרמב"ם.

יש לי הרגשה שאם נלך צעד אחר צעד במקומות בהם יש התענינות בפעולות המחלקה נוכל לבוא בקשרים עם חוגים רחבים ככל האפשר.

נשאלתי כאן על דבר הכינוסים למחשבה יהודית. כאשר מדובר על תרבות תורנית, הכוונה לתחום מסויים כלמשמעותו של תחום זה. אינני רוצה ערך בוויכוח על השקפות. בכינוסים אלה אנו מתכוונים ללימוד ועל כן הוזמנו אליהם אנשים שמבחינת הלימוד יש להם ענין מה, החל ספרופיסור ברגמן וכלה ברב כהנא. הנושא של הכינוס הראשון היה עיוני טהור: ההשגחה. הנושא של הכינוס השני הוא: משמעות הדתית של הטדינה. הכוונה היא ללמוד מן הסקורות ומתוכם לגנות ולפענח את המושג.

במידה שאנו פועלים באופן עצמאי, הגנו מביעים למסקנה שאנו יותר מדי קראים, יותר מדי אנו מתרכזים בשטח התנ"ך. אך מפני שהלימוד אינו קבוע קשה מאד לחדור לתחום התורה שבעל-פה, אם כי אנו מחפשים להגיע גם אליה. השעורים בבתי-כנסת הם סגורניים.

היו ר ש. פרטיץ: אני מודה למר בן-ששון.